

تأثیر هزینه های جاری و عمرانی دولت بر رشد درآمد ملی و توزیع آن در کشور عراق

حسین جاسم محمد السطانی^۱

مریم امامی میبیدی^۲

چکیده:

از اهداف مهم اقتصادی دولتها، دستیابی به رشد درآمد ملی و توزیع عادلانه درآمدها است. در تامین این اهداف دولت ها باید از ابزارهای سیاستهای مالی همانند؛ مخارج جاری و عمرانی برای توزیع عادلانه درآمدی و کنترل نوسانات شدید درآمدهای سرانه و درنهایت، رشد درآمد ملی استفاده نمایند. در این تحقیق هدف بررسی تاثیر مخارج جاری و مخارج عمرانی دولت بر رشد درآمد ملی و توزیع آن در کشور عراق بوده که، از روش VAR در بازه ۲۰۰۶ تا ۲۰۲۱ استفاده شده است. دستاوردهای تحقیق مشخص نمود که؛ تاثیر مخارج جاری دولتی و مخارج عمرانی دولتی تاثیر مثبت و معنی داری بر رشد درآمد ملی عراق داشته اند، ولی بر شاخص توزیع درآمد (ضریب جینی) صرفاً مخارج عمرانی دولت تاثیر مثبت و معنی داری داشته است. نتایج تجزیه واریانس مدل های تحقیق، مبین آن است که، بیشترین تاثیر بر رشد آمد ملی و ضریب جینی به ترتیب از سمت؛ رشد اقتصادی و درآمد نفتی بوده و کمترین تاثیر بر دو متغیر رشد آمد ملی و ضریب جینی مربوط به هزینه های عمرانی دولتی است. بنابراین، برنامه ریزان در کشور باید توجه داشته باشند که، برای رشد اقتصادی این کشور سیاستهای باز توزیعی درآمد نفتی این کشور را بصورت اصولی و بهینه انتخاب گردد.

کلید واژگان: مخارج جاری دولت، مخارج عمرانی دولت، رشد درآمد ملی، توزیع درآمد ملی (ضریب جینی).

طبقه بندی JEL: O۵۳۰، O۳۸، H۷۲، H۵۳

^۱ - گروه اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران (hhh۶۶۶۹۸۳@gmail.com)

^۲ - گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شاهین شهر، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول) (m.emami@shaiu.ac.ir)

۱- مقدمه

از آنجا که یکی از مسائل مهم اقتصادی کشورها، دستیابی به رشد و توزیع درآمد مناسب است، تعداد بسیاری از تحقیقات اقتصادی به بررسی پدیده رشد درآمد ملی و توزیع درآمد کشورها به صورت عادلانه اختصاص یافته است. همچنین چگونگی و حجم دخالت دولت در اقتصاد به ویژه از طریق بودجه عمومی دولت یکی از مباحث مهم در بین کارشناسان اقتصادی است. همواره این سؤال مطرح بوده است که گسترش دولت تا چه اندازه می تواند برای کشورها مفید باشد و موجبات رشد درآمد ملی یا توزیع بهتر درآمدها را فراهم سازد. اکثر اقتصاددانان بر این باور هستند، که دخالت نکردن یا در نقطه مقابل، دخالت کامل دولت در امور اقتصادی یک کشور می تواند اثر منفی بر درآمد ملی و در نتیجه درآمد سرانه کشورها داشته باشد. از طرف دیگر این نکته نیز پذیرفته شده است که اندازه دولت و به ویژه دخالت دولت از طریق بودجه های سالانه و اثر آن بر رشد درآمد یا توزیع درآمد از کشوری به کشور دیگر با توجه به ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و میزان توسعه یافتگی متفاوت خواهد بود.

بر اساس تئوری های اقتصادی هزینه های جاری و عمرانی دولت تأثیر قابل ملاحظه ای بر سطح فعالیت های اقتصادی، تسریع رشد درآمد ملی و کمک به حفظ ثبات اقتصادی دارند. رشد بهینه اقتصادی، بهبود مستمر شرایط مادی و کیفیت زندگی افراد و ایفای نقش مؤثر دولت در مجموعه روابط متقابل در سطح جهانی و انتقال کل جامعه از شرایط عقب ماندگی به توسعه یافتگی است، که متأثر از هزینه های دولت است. هزینه های دولت، بخش تولید را از طریق بهبود کارایی نیروی کار، تهیه زیربنای مستعد اقتصادی، اجتماعی و ... تحت تأثیر مثبت خود قرار می دهد. همچنین هزینه های دولت اثرات تعیین کننده بر توزیع درآمد و ثروت که معمولاً عادلانه صورت نمی گیرد، می گذارد. این کار را می توان از راه انتخاب ترکیب مناسب هزینه های دولت بررسی کرد. مخارج جاری دولت به طور مستقیم اثری بر قدرت تولید جامعه ندارد، بلکه، برای عده ای درآمد ایجاد کرده، سپس، ایجاد تقاضا می کند و ممکن است این تقاضا به صورت سرمایه گذاری جدید ظاهر شود.

مخارج عمرانی دولت نیز از مؤثرترین ابزارهای بودجه به شمار می آیند. با افزایش سرمایه گذاری دولت، سازوکارهای فزاینده درآمد در کوتاه مدت به کار افتاده و درآمد و قدرت خرید تعدادی از افراد جامعه افزایش می یابد و به دنبال آن، تقاضا برای کالا و خدمات ایجاد می شود و وجود این تقاضاها، موجب سرمایه گذاری بیشتر خواهد شد. امروزه سرمایه گذاری برای آموزش، یک عامل کلیدی در فرآیند توسعه اقتصادی و رشد درآمد ملی است. مطالعات انجام شده در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، به طور عمده مؤید همبستگی مثبت و معنادار بین میزان تحصیلات و سطح درآمدها می باشد. از آنجا که سهم عمده درآمد افراد ناشی از دستمزدهاست و با توجه به این که دستمزدها به شدت تحت تأثیر میزان مهارت های کسب شده و توانایی های ناشی از آموزش قرار دارد، می توان انتظار داشت که آموزش بتواند به تدریج از توزیع ناعادلانه درآمدها بکاهد و پراکندگی موجود در آن را تقلیل دهد. همچنین، هزینه های بهداشتی نیز از عوامل مؤثر بر رشد درآمد ملی است که با افزایش سلامت جامعه و نیروی کار و در کنار سرمایه فیزیکی می تواند، باعث پیشرفت اقتصادی کشور شود. این در حالی است که گسترش مخارج جاری دولت که اثر غیر تولیدی دارد، بر توزیع درآمد تأثیر قابل ملاحظه ای گذاشته و معمولاً، متوجه گروه های پردرآمد جامعه می شود و امکان بهره مند شدن بیشتر قشر کم درآمد را فراهم نمی کند.

همان طور که اشاره شد، در دهه های اخیر مناظرات علمی و عملی در زمینه میزان دخالت دولت در فعالیت های اقتصادی صورت گرفته و گرایش هایی دولت ها را در کاستن از سهم خود در صحنه اقتصادی و انتقال بخشی از وظایف خود به سایر بخش های اقتصادی را سبب شده است. گرچه بررسی بودجه عمومی دولت و تأثیر آن بر رشد درآمد ملی یا سایر متغیرها، به خودی خود، ممکن

است نتایج نادرستی در پی داشته باشد. از طرفی، توجه به کوچک شدن اندازه دولت، در حالت کلی می‌تواند، هزینه‌های دولت در بخش اجتماعی به ویژه بودجه‌های آموزشی و بهداشتی را که می‌تواند، دارای آثار اجتماعی مثبت و اثرات مثبت بر رشد درآمد ملی باشد، با کاهش مواجه سازد. از طرف دیگر، در بررسی اثرات بودجه عمومی دولت بر پدیده‌های رشد و توزیع درآمد در بیشتر مقالات و پژوهش‌ها به کلیت بودجه عمومی پرداخته شده است و آنچه کمتر به آن پرداخته شده است، آثار انواع هزینه‌های دولت بر رشد درآمد ملی در کشور عراق است. بنابراین هدف این پژوهش بررسی تاثیر روند هزینه‌های عمومی در دویخش جاری و عمرانی بر رشد درآمد ملی و توزیع درآمد در عراق است، در چارچوب بررسی این موضوع فرضیات زیر مورد آزمون قرار شده است:

فرضیه اول: اثر مخارج جاری دولت بر رشد درآمد ملی کشور عراق مثبت و معنی دار است.

فرضیه دوم: اثر مخارج عمرانی دولت بر رشد درآمد ملی کشور عراق مثبت و معنی دار است.

فرضیه سوم: اثر مخارج جاری دولت بر توزیع درآمد ملی کشور عراق مثبت و معنی دار است.

فرضیه چهارم: اثر مخارج عمرانی دولت بر توزیع درآمد ملی کشور عراق مثبت و معنی دار است.

در ادامه، ابتدا مبانی نظری و بعد از آن پیشینه پژوهش بررسی شده و سپس، با تفسیر مدل و تخمین آن از روش خودرگرسیون برداری (VAR) فرضیات تحقیق تبیین شده و در نهایت، نتایج و پیشنهادات بیان شده است.

۲- مبانی نظری

دولت به معنی وسیع کلمه عبارت از جامعه است، که در آن قدرت سیاسی طبق قانون اساسی تعیین و تشریح شده است. به معنای محدودتر دولت عبارت از؛ قدرتی که سرنوشت جامعه را در دست دارد. در مفهوم عمومی دولت به معنای مجموعه سازمان‌های اجرایی است که قدرت اداره جامعه به آن داده شده است. تاریخ پیدایش دولت شهر، به حدود ۵۰۰ تا ۸۰۰ سال قبل از میلاد مسیح بر می‌گردد و ماهیت شکل‌گیری آن از واحدهای همچون خانواده و قوم شکل گرفته که به تدریج گروه‌ها و روابط اجتماعی بر پیچیدگی آن افزوده شده است (وینسنت^۲، ۱۹۹۴).

از نظر ریچارد ماسگریو (۱۹۹۱) وظایف اقتصادی دولت را به وظیفه تخصیصی، وظیفه توزیعی و وظیفه تثبیتی تقسیم می‌شود. وظیفه تخصیصی به برنامه‌ها و سیاست‌های مختلف دولت در تخصیص منابع بین دو بخش خصوصی و عمومی بر می‌گردد. برنامه‌هایی از قبیل عرضه کالا و خدمات عمومی و همچنین وضع قوانین گوناگونی که به نحوی در فعالیت‌های اقتصادی جامعه تاثیر دارند، در این گروه قرار می‌گیرد. وظیفه توزیعی شامل برنامه‌هایی است که به نحوی در توزیع درآمد و ثروت بین گروه‌های مختلف جامعه تاثیر می‌گذارد. به عبارت دیگر دولت از طریق سیاست‌گذاری‌های گوناگون می‌تواند در برابر مبارزه با پدیده فقر و کمک به گروه‌های کم درآمد و تعدیل فاصله طبقاتی موثر واقع شود. وظیفه تثبیتی به برنامه‌های مختلف دولت برای دستیابی به اهدافی مانند تثبیت قیمت‌ها و اشتغال کامل و رشد برای ایجاد ثبات اقتصادی گفته می‌شود. به بیان دیگر ابزاری که دولت از طریق آن می‌تواند وظایف اقتصادی مذکور را انجام دهد بودجه و سیاست مالی است. یعنی دولت برای انجام وظایف و مسئولیت‌های اقتصادی به هزینه نیاز دارد و برای تامین هزینه‌ها به منابع مختلف مالی نیازمند است که در بودجه مخارج و درآمد‌های مختلف عمومی ثبت می‌شود (جعفری صمیمی، ۱۳۷۱).

اما، مخارج دولت به سه گروه تقسیم می‌شود، که عبارت از؛ مخارج جاری، مخارج سرمایه‌ای و پرداخت‌های انتقالی هستند. مجموعه مخارج جاری و سرمایه‌ای دولت را در اصطلاح خریدهای دولت نامیده می‌شود. مخارج جاری دولت در حقیقت مخارجی که به

^۲ - Vincsent

صورت کلی در زمان جاری منافع ایجاد می کند. این نوع مخارج جاری دارای منافع مستقیمی در آینده نیست. می توان آنها را مخارج مصرفی دولت نیز دانست. از جمله این مخارج مزد و حقوق پرداختی کارکنان دولت تعلیم و تربیت، کارآموزی و بهداشت عمومی است که می توان در خصوص وظیفه ثبات اقتصادی دولت نقش قابل توجهی ایفا کند. به طور کلی مخارج جاری دولت در توزیع درآمد به طور غیر مستقیم تأثیر داشته و وضعیت توزیع درآمد افراد و کارایی آنها را قبل از اینکه وارد بازار کار شوند، بهبود می بخشد و مخارج سرمایه ای دولت در حقیقت مخارجی است که در آینده کسب درآمد می کند. این سرمایه گذاری های دولتی به دو گروه تقسیم می شوند. گروه اول؛ سرمایه گذاری هایی هستند، که بستگی به احتیاجات دولت در حدود اقتصاد عمومی دارد. حجم این دسته از سرمایه گذاری ها به علت اینکه هر ساله بر حسب پیگیری سیاست های اقتصادی اتخاذ و برنامه ریزی شده اند، تقریباً ثابت می باشند. گروه دوم، سرمایه گذاری هایی هستند که تابع اوضاع و احوال اقتصادی کشور می باشند و هدف اصلی از انجام آن تامین اشتغال کامل است و به علت تغییر اوضاع و احوال اقتصادی و ماهیت تنظیم کنندگی، آن ها متغیر می باشند. هنگامی که اقتصاد در حالت تعادل است اما اشتغال ناقص است، حجم این نوع سرمایه گذاری توسعه می یابد، تا تعادل در حالت اشتغال کامل را تامین نماید. هنگامی که تعادل وجود دارد و اقتصاد در حالت اشتغال کامل می باشد، حجم سرمایه گذاری ها به صفر می رسد و هنگامی که اقتصاد در حالت تعادل است و اشتغال اشباع شده است، کاهش می یابد. مخارج سرمایه گذاری ها نیز به طور غیرمستقیم بر توزیع درآمد اثر دارند، ولی در آینده می تواند، تأثیر مثبتی بر توزیع درآمد داشته باشند.

در نهایت، پرداخت های انتقالی مخارجی که به تولید کالا و عرضه خدمات ارتباط ندارد و به صورت یک طرفه از جانب دولت به افراد و واحدهای مختلف پرداخت می شود. برنامه های گوناگون رفاهی و انتقالی دولت در کشورهای مختلف برای جبران درآمد کم افراد پایین درآمدی و رفع نابرابری توزیع عبارت از کوپن های بازنشستگان، بیمه های بیکاری، منازل ارزان قیمت و خانه های سازمانی، بیمه های از کار افتادگی، کمک های نقدی و غیرنقدی هستند (عبدلی، ۱۳۸۰).

مایکل تودارو توزیع درآمد بصورت ساده، چنین تعریف می نماید: "چه کسی، چه مقدار از چه چیز را به دست می آورد". بنابراین، در اقتصاد هنگامی که بحث توزیع و نظرات مربوط به آن مطرح می شود، بایستی بین دو گروه از نظریات مربوط به توزیع درآمد تفاوت قائل شد. یک گروه از نظریات توزیع درآمد مبتنی بر عوامل تولید و گروه دیگر توزیع درآمد شخصی است. فیزیوکرات ها اولین اقتصاددانانی بودند، که توزیع درآمد ملی را بین گروه های اجتماعی بررسی کردند. آنها افراد جامعه را به سه طبقه تولیدکننده یا کشاورزان، مالکان و گروه بی حاصل تقسیم کرده بودند. تولید ملی حقیقی را با تولید کشاورزی یکی می دانستند و عقیده داشتند، که تولید فقط از کشاورزی به دست می آید. به عبارت دیگر تنها زمین قادر است، به ایجاد محصول خالص پردازد و چنین معجزه ای در هیچ یک از رشته های دیگر رخ نمی دهد. بنابراین بازرگانان، صنعتگران و واسطه گران، هیچکدام قادر نیستند چیزی خلق کنند (تودارو، ۱۹۷۷).

آدام اسمیت بنیان گذار علم اقتصاد، معتقد به نظم و ترتیبی است، که طبق آن تولید به طور طبیعی بین گروه های مختلف توزیع می شود. به عقیده آدام اسمیت رقابت و آزادی عمل عاملان اقتصادی موجب تغییر آزادانه قیمت ها و تحقق تعادل بازار می گردد. به عبارت دیگر، با حاکم دانستن قوانین عرضه و تقاضا، ارزش تولید ملی متشکل از ارزش عوامل تشکیل دهنده آن خواهد بود، که بین افراد به صورت دستمزد، سود سرمایه و بهره مالکانه توزیع می گردد. نظریه توزیع کلاسیک بیشتر به ریکاردو منسوب شده است. در این نظریه، به تحلیل توزیع درآمد حاصل از تولید ملی بین طبقات سه گانه رانت خواران، مزد بگیران و سود بران پرداخته می شود. از نظر

ریکار دو توزیع تولید بین عوامل سه گانه آن یعنی نیروی کار، زمین و سرمایه با گذشت زمان به نفع اجاره و به زیان سود تغییر می‌کند. درآمد مالکان اراضی در اثر پیشرفت فنی افزایش می‌یابد، زیرا به دلیل تفاوت در حاصلخیزی اراضی هزینه‌های تولید متفاوت خواهد بود و قیمت بازار بر اساس هزینه تولید محصول زمین‌های حاشیه‌ای تعیین می‌شود. درآمد اضافی یا رانتی به نفع دارندگان اراضی مرغوب‌تر ایجاد می‌شود. مزد واقعی کارگران در نتیجه پیشرفت فنی ثابت ثابت باقی مانده و همواره در مقداری برقرار می‌شود که با حداقل هزینه لازم برای تامین زندگی ایشان برابر است (دالتون^۵، ۱۹۲۸).

اما، مهمترین شاخص‌های توزیع درآمد عبارتند از:

ضریب تغییرات، ۲- انحراف از میانگین نسبی، ۳- ضریب جینی، ۴- شاخص تایلر، ۵- شاخص نابرابری چندک‌ها، ۶- شاخص دالتون و ۷- شاخص آتکینسون می‌باشد. از میان شاخص‌های گفته شده، شاخص ضریب جینی انتخاب شده، بنابراین، ابتدا قبل از تعریف ضریب جینی، مزیت اصلی این شاخص تفسیر می‌شود.

۱-۲. مزایای شاخص جینی به عنوان یک معیار برای اندازه‌گیری نابرابری

مزیت اصلی شاخص جینی این است که، آن یک معیار نابرابری به وسیله میانگین‌های یک تجزیه و تحلیل نسبی است، بلکه آن یک متغیر ناهماهنگ از مردم است. لذا، می‌توان آن را برای مقایسه توزیع درآمدی در بخش‌های مختلف جامعه و همچنین در کشورها مورد استفاده قرار داد. شاخص جینی را به راحتی می‌توان با سراسر کشور مقایسه کرد و تفسیر آن نیز آسان است. شاخص جینی چگونگی تغییرات درآمدی بین فقیر و ثروتمند رانشان می‌دهد. علاوه بر توضیحات با توجه به دلایل زیر شاخص ضریب جینی برای تحقیق از میان شاخص‌های زیر انتخاب شده است؛

- درجه استقلال؛ شاخص جینی اندازه اقتصادی را مدنظر قرار نمی‌دهد و فارغ از این که کشورها غنی و یا فقیر باشند، توزیع درآمد را اندازه می‌گیرد.

- میزان جمعیت؛ در شاخص ضریب جینی میزان جمعیت کشور مدنظر نیست.

- درجه انتقال؛ با انتقال درآمد از ثروتمند به فقیر جامعه ضریب جینی بهبود می‌یابد (ابونوری و اسناوندی، ۱۳۸۴).

۲-۲. ضریب جینی

بدون شک در بررسی‌های توزیع درآمد ضریب جینی متداول‌ترین شاخص نابرابری درآمد است و به همین دلیل از جنبه‌های مختلف و گوناگون تعبیر و تفسیر شده است. از نظر آماری ضریب جینی عبارت است از؛ نسبت اندازه نابرابری توزیع درآمد مورد بررسی به حداکثر اندازه نابرابری درآمدی ممکن در یک توزیع درآمد کاملاً نابرابری باشد. از نظر ترسیمی ضریب جینی عبارت از؛ نسبت مساحت لورنز که سطح بین منحنی لورنز توزیع درآمد و خط برابری کامل توزیع درآمد است، به مساحت مثلث زیر خط برابری کامل توزیع درآمد می‌باشد. بنابراین اندازه ضریب جینی یک الگوی توزیع درآمد مساوی دو برابر مساحت لورنز توزیع است. در رابطه ی (۱)، ضریب جینی از نسبت متوسط مجموع قدر مطلق و تفاوت بین کلیه جفت درآمدها (Δ) به حداکثر اندازه ممکن این تفاوت که متناظر با نابرابری کامل در توزیع درآمد یعنی 2α بدست می‌آید (ابونوری و اسناوندی، ۱۳۸۴).

$$\begin{aligned} G &= \frac{\Delta}{2\alpha} = \frac{1}{2\alpha} \int_0^{\infty} \int_0^{\infty} |x_i - y| f(x) f(y) dx dy \\ &= \frac{1}{2\alpha} \int_0^{\infty} \int_0^{\infty} |x_i - y| dF(x) dF(y) \\ &= \frac{1}{2\alpha} \left[\int_0^{\infty} (x - y) f(y) d(y) + \int_0^{\infty} (y - x) f(y) d(y) \right] f(x) dx \end{aligned} \quad (1)$$

$$= \frac{1}{\alpha} \left[\int_0^{\infty} xF(x) - \alpha F_1(x) \right] f(x) dx$$

در نهایت، ضریب جینی عبارت از:

$$G = 1 - 2 \int_0^{\infty} xF_1(x)f(x)$$

(۲)

۲-۲. ارتباط بین ابزارهای مالی و توزیع درآمد

دولت از طریق تغییرات مخارج و درآمدهای خود در بودجه که همان سیاست مالی است، می تواند مسئولیت های اقتصادی خود را در زمینه تخصیص، توزیع و تثبیت انجام دهد. دولت ها می توانند با استفاده از ابزارهای مالی و پولی که در اختیار دارند، منحنی تقاضای اقتصاد را انتقال دهند و از این طریق، به اهداف مهمی، چون رشد تولید و یا کاهش بیکاری، مهار تورم و تثبیت اقتصادی دست یابند. اقتصاد کشورهای صنعتی که به سرعت در حال تغییر است، با به کارگیری همین ابزار سیاستی اداره و تنظیم می شود؛ در حالی که، در حل مشکلات اقتصادی کشورهای در حال توسعه به دلیل نبود و یا عدم رشد مناسب و کافی زیر ساخت های مورد نیاز برای تحقق یافتن اهداف مورد نظر، توفیق چندانی در به کارگیری این ابزارها نداشته اند. یکی از اهداف و سیاست گذاران اقتصادی در هر جامعه ای، تلاش برای توزیع مجدد درآمدهاست. توزیع مجدد درآمدها به چگونگی سهم افراد یک کشور از درآمدهای آن کشور می پردازد و در واقع، درجه نابرابری موجود بین افراد جامعه را نشان می دهد. وظیفه توزیع حکم می کند که دولت از طریق ابزارهای موجود این نابرابری را کاهش دهد. در تعریف توزیع درآمد باید بین دو واژه توزیع درآمد و توزیع مجدد درآمد تفاوت قائل شد؛ زیرا در اولی توزیع درآمد بر اساس عوامل تولید یا سهم عوامل تولید است که از دیدگاه اقتصاددانان، کلاسیک محسوب می شود و با توجه به اعتقاد آنها مبنی بر وجود دست نامرئی که سبب تعادل اقتصادی شده و توزیع بهینه درآمدها را به دنبال دارد. سخنی از توزیع مجدد درآمد به میان نمی آید. در این نظریه، اثرات نیروهای غیر بازار نادیده گرفته شده و به همین دلیل توزیع مجدد که مشروط به حضور دولت است، امری زائد به شمار می آید. اما در توزیع مجدد درآمدها نقش دولت به عنوان یک اهرم بسیار مناسب برای تعدیل توزیع اولیه درآمدها مورد توجه قرار گرفته و این امر، حتی در کشورهای سرمایه داری غرب در جاهایی که مکانیسم بازار قادر به حل این مسئله نیست، بر این عملکرد دولت تأکید می کنند. نابرابری درآمدی مشکلات زیادی را در زمینه های گوناگون اجتماعی و اقتصادی — وجود می آورد که در این مورد، سیاست های مالی، دولت ها را در جهت کاهش و از بین بردن فاصله های طبقاتی و یکسان سازی توزیع درآمد کمک می کند (عرب پناهی، ۱۳۷۴).

یارانه ها، پرداخت های یک طرفه از سوی دولت ها برای حمایت از اقشار آسیب پذیر جامعه است که یکی از اثرهای آن را می توان بهبود توزیع درآمد و از بین بردن شکاف درآمدی دانست. یارانه ها و مالیات ها از ابزارهای بسیار مهم دخالت دولت ها در بازار است، که با تغییرات آنها و تاثیر گذاشتن بر قیمت های نسبی اقلام، منابع را تخصیص می دهند؛ به گونه ای که با اتخاذ مالیات ها، میزان قیمت های نسبی کالاها را افزایش و با یارانه ها قیمت های نسبی اقلام یارانه ای را کاهش می دهند. به طور کلی، برنامه یارانه ها به ثبات قیمت کالاهای ضروری به منظور کاهش فقر از طریق تهیه مواد غذایی ارزان، افزایش رفاه جامعه و ایجاد ثبات سیاسی و اجتماعی کمک می کند. به علاوه، این برنامه در بخش تولید اهداف غیر مستقیمی دارد، از جمله در سطح بین المللی از طریق کاهش دستمزدها، تشویق سیاست جایگزینی واردات و تشویق صادرات با حمایت از تولید کنندگان داخلی. در ادبیات اقتصادی، رابطه میان توزیع درآمد و رشد و توسعه اقتصادی از دو جنبه مورد توجه اقتصاددانان قرار گرفته است:

تأثیر تغییرات ساختار تولید متأثر از رشد اقتصادی بر توزیع درآمد، ۲. تأثیر متقابل توزیع درآمد متأثر از تغییر ساختار تولید بر رشد اقتصادی از طریق رفتار مصرفی و پس انداز جامعه. اولین جنبه مربوط به ارزیابی اثر رشد اقتصادی بر رفاه اجتماعی و مسائل مربوط به

گروه‌های کم درآمد جامعه می‌شود که ممکن است در رشد اقتصادی کشور سهیم نباشند و یا گروه‌های پردرآمد که ممکن است قدرت اقتصادی خیلی زیادی به دست آورند. بر اساس نظریه کوزنتس در مراحل اولیه رشد اقتصادی، نابرابری در توزیع درآمد به دلیل غیر ماهر بودن نیروی کار و پایین بودن دستمزدها، افزایش می‌یابد، ولی به تدریج نیروی کار همراه با رشد اقتصادی کشور، تخصص و مهارت لازم را به دست آورده و سطح دستمزدها افزایش خواهد یافت و این خود به خود باعث کاهش نابرابری در توزیع درآمد خواهد شد. بر اساس، نظریه لوئیس در کشورهای در حال توسعه به دلی بابت سنتی اقتصاد، عرضه نیروی کار نامحدود، بهره‌وری در سطح بسیار پایین و در نتیجه، درآمد نیروی کار در سطح حداقل زندگی قرار دارد؛ بنابراین، الگوی توزیع درآمد در این کشورها از تجربه کشورهای توسعه یافته تبعیت می‌کند، به طوری که در سالهای اولیه رشد اقتصادی، سهم درآمد ملی نسبت به سهم سود بسیار پایین تر بوده و تمرکز سرمایه بیشتر در بخش مدرن اقتصادی صورت خواهد گرفت و به این ترتیب، بخش مدرن اقتصادی که عمدتاً در دست سرمایه‌داران است، با سرعت بیشتری نسبت به بخش سنتی رشد کرده و سهم نسبی سود در درآمد ملی افزایش خواهد یافت و در نتیجه، این بهبود در اشتغال، رشد و رقابت‌پذیری سبب نابرابرتر شدن توزیع درآمد خواهد شد. لیکن در بلندمدت، زمانی که در بخش مدرن اقتصادی فرصتهای شغلی افزایش یابد، بخش سنتی نیز توسعه یافته می‌شود و بهره‌وری نیروی کار در این بخش نیز افزایش خواهد یافت و در نتیجه، توزیع درآمد به صورت خودکار تعدیل شده و عادلانه می‌شود. دومین جنبه توزیع درآمد را به عنوان عاملی از عوامل رشد اقتصادی می‌دانند که به‌عنوان اساس تقاضای مؤثر از طریق جریان درآمدی ایجاد شده برای خانوارها از سیستم تولید که منبع اصلی پس‌انداز و سرمایه‌گذاری است و مشارکت جامعه در روند تولیدات را تضمین می‌نماید. در بررسی این جنبه، بیشتر تئوری‌های رشد اقتصادی، تمرکز سرمایه را عامل اصلی رشد اقتصادی می‌دانند و از آنجا که منبع اصلی سرمایه، پس‌انداز است که تابعی از میل نهایی به پس‌انداز گروه‌های درآمدی است، معتقدند که در میان گروه‌های درآمدی، میل نهایی به پس‌انداز گروه‌های درآمدی پایین، بسیار کم یا صفر می‌باشد؛ در حالی که میل نهایی به پس‌انداز در گروه‌های درآمدی بالا، بسیار بالاست و در نهایت، این پس‌اندازها به سرمایه‌گذاری تبدیل می‌شود و بنابراین، نتیجه می‌گیرند که این شرط لازم برای رشد اقتصادی بر توزیع نابرابر درآمدها است (قره-باغیان، ۱۳۸۰).

۳- پیشینه پژوهش

۳-۱. مطالعات داخلی

مقدسی و همکاران (۱۴۰۱) در مقاله‌ای به بررسی تأثیر بی‌ثباتی بودجه جاری و انباشت بدهی بر رشد اقتصادی ایران از هدف از الگوی خودبازگشت برداری ساختاری (SVAR) با استفاده از داده‌های فصلی در طی سال‌های ۱۳۶۹ تا ۱۳۹۷ پرداخته‌اند. نتایج نشان می‌دهد متغیر انباشت بدهی در کوتاه‌مدت اثر مثبت و در بلندمدت اثر منفی بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و نیز تأثیر منفی و قابل توجهی بر رشد اقتصادی دارد. هر قدر اندازه جاری دولت اصلاح، بهینه و متعادل شود، کسری بودجه جاری و تأمین مالی آن کاهش خواهد یافت، طراحی سیاست مطلوب در این زمینه قادر به حذف بسیاری از آثار منفی بخش دولت بر اقتصاد ملی است.

ورمحمدی و همکاران (۱۳۹۹)، در مقاله‌ای به بررسی اثرگذاری مخارج دولت بر نابرابری درآمدی در استان‌های کشور در فاصله ۱۳۸۵-۱۳۹۵ با استفاده از روش گشتاورهای تعمیم‌یافته از داده‌های تابلویی پویا در ۳۱ استان کشور پرداخته‌اند. نتایج نشان می‌دهد هزینه‌های سرانه استانی دولت بر کاهش نابرابری در قالب بهبود ضریب جینی و بازتوزیع درآمد در دوره مورد بررسی ۰.۰۵ گسترش تولید و ظرفیت‌سازی در رشد اقتصادی ۰.۰۷ واحدی می‌باشد. ضریب کاهش نرخ بیکاری در بهبود توزیع درآمد در استان‌های کشور ۰.۱۳ واحد و ضریب اثرگذاری تسهیلات بانکی سرانه بر کاهش نابرابری در استان‌های ایران ۰.۰۲۹ واحد می‌باشد.

بیشترین اثرگذاری بر کاهش نابرابری در میان متغیرهای مورد بررسی کاهش نرخ بیکاری می باشد که خود متأثر از تغییرات تولید ناخالص داخلی و تخصیص هزینه های دولت در قالب تامین مالی هزینه های عمرانی و جاری می باشد.

حاجی و همکاران (۱۳۹۹)، در مقاله ای به بررسی مخارج دولت و رشد منطقه ای (رهیافت اقتصاد سنجی فضایی) در فاصله زمانی ۱۳۸۰-۱۳۹۶ با استفاده از نرم افزار R پرداخته اند. نتایج حاصل از این تحقیق حاکی از آن است که، اثر منفی مخارج مصرفی دولت، رشد جمعیت و سرمایه انسانی بر رشد منطقه ای در ایران، نشان دهنده آثار مثبت سرریز ناشی از رشد اقتصادی در مناطق می باشد.

۲-۳. مطالعات خارجی

میلانی و همکاران (۲۰۲۰) در مقاله ای به بررسی اثر مالیات های محلی بر توزیع درآمد در کشورهای منتخب سازمان همکاری و توسعه اقتصادی پرداخته اند و نتایج تحقیق آنها نشان می دهد با افزایش مالیات بر درآمد محلی و مالیات بر دارایی محلی و سایر مالیات های محلی ضریب جینی کاهش می یابد در نتیجه نابرابری درآمدی کمتر می شود، همچنین با افزایش مالیات بر فروش محلی، ضریب جینی افزایش و نابرابری درآمدی بیشتر می شود. همچنین در نتیجه گیری آنها بر این موضوع تاکید می شود که نبود پایه مالیات بر مجموع درآمد در نظام مالیاتی ایران اجرای یک سیاست کارآمد مالیاتی بر درآمد محلی را ناممکن می سازد. پایه مالیات بر مجموع درآمد امکان طبقه بندی مالیات دهندگان را براساس درآمد و توانایی پرداخت ممکن می سازد، یعنی نرخ های مجزای مالیات استانی می توانست استان های ثروتمند را نسبت به استان های دیگر و بالاخره استان های فقیر مشمول مالیات های با نرخ متفاوت استانی نسبت به نرخ یکسان محلی نماید. به هر حال تا زمانی که سیستم مالیات بر مجموع درآمد به نظام مالیاتی ایران معرفی نشود استفاده از این پایه مالیاتی محلی عملی نخواهد بود.

ابارتین^۶ و همکاران (۲۰۱۷) در مطالعه ای نشان دادند کل درآمد مالیاتی، درآمد مالیات های مستقیم و همچنین درآمد مالیات های غیرمستقیم اثر معناداری بر نابرابری درآمدی در نیجریه طی دوره ۱۹۸۱ تا ۲۰۱۴ ندارند.

الطایی بوشرا^۷ و همکاران (۲۰۱۷) در مقاله ای با عنوان نقش پناهگاه های مالیاتی در توسعه درآمد مالیاتی و بازتاب آن بر درآمدهای عمومی کشورهای در حال توسعه: یک مطالعه تجربی در عراق (۲۰۱۴-۲۰۰۴) به بررسی نقش مالیات بندرگاهی بر توسعه درآمدهای مالیاتی و بازتاب آن بر درآمد عمومی در عراق بین سال های ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۴ پرداخته اند. ویژگی ها، اثرات مالیات بندرگاهی، پیامدهای اقتصادی-اجتماعی و واکنش به مالیات بندرگاهی تحلیل شده اند. مشخص شد که اهمیت تحلیل ساختار درآمدهای عمومی با مالیات بندرگاهی مرتبط است و نیز، پس از سال ۲۰۰۳ که شاهد تغییر رژیم عراق و بازتر شدن تجارت و حرکت از اقتصاد سوسیالیستی به اقتصاد بازار بوده، نرخ رشد درآمد مالیاتی چشمگیر بوده و همچنین تأثیر مالیات بندرگاهی، مالیات مقطوع مستقیم و درآمدهای دولتی قابل تامل است.

رضاقلی زاده و آقایی (۲۰۱۵) در مطالعه ای در مورد کشور ایران طی دوره زمانی ۱۳۵۷ تا ۱۳۹۱ به روش خودرگرسیون برداری با وقفه های گسترده به این نتیجه رسیدند که مالیات بر درآمد اشخاص باعث بهبود توزیع درآمد و کاهش نابرابری های مختلف درآمدی شده است.

^۶ Obaretin

^۷ Al-taie Bushra

گورنیا^۸ (۲۰۱۲) روندهای نابرابری و تعیین‌کننده‌های آن را با استفاده از داده‌های برخی کشورهای آمریکای لاتین طی دوره ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۰ بررسی نمودند و به این نتیجه رسیدند که نسبت مالیات مستقیم به غیرمستقیم اثر منفی و معناداری روی نابرابری درآمدی دارد.

انور شاه^۹ (۲۰۰۸) در مطالعه فدرالیسم مالی و منابع نفتی در عراق بیان می‌کند با توجه به اینکه بیش از ۹۵ درصد از بودجه دولت عراق از درآمدهای نفتی دریافت می‌شود، باید یک طرح منسجم بین دولت توافقی برای مدیریت منابع نفتی و توزیع درآمد به عنوان محور اصلی فدرالیسم در نظر گرفته شود. عراق پتانسیل زیادی برای ایجاد یک چارچوب مالی، منطبق با اصول صحیح و بهترین شیوه‌ها را دارد، که درآمدها را به طور عادلانه و کارآمد توزیع نماید، مدیریت منابع بصورت اقتصاد غیرمتمرکز می‌تواند کشور عراق را به عنوان یک فدراسیون باثبات به هم پیوند دهد. مانند بسیاری از کشورهای غنی از منابع، ذخایر نفت عراق به طور نابرابر پراکنده شده و ذخایر از نظر ظرفیت تولید، هزینه استخراج و فن‌آوری و کیفیت نفت خام متفاوت است. علاوه بر این، زیرساخت‌های نفتی عراق به تعمیر و سرمایه‌گذاری مجدد گسترده نیاز دارد، تا پتانسیل تولید آن به حداکثر برسد. علاوه بر این، مناطق وسیعی از عراق، به ویژه کردستان عراق و صحرای غربی، ناشناخته باقی مانده اند و ارزیابی‌های اولیه حاکی از ذخایر بالقوه بزرگ در این مناطق است. مزیت تحقیق حاضر در آن است که در بررسی اثرات بودجه عمومی دولت بر پدیده‌های رشد درآمد ملی و توزیع درآمد در بیشتر مقالات و پژوهش‌ها به کلیت بودجه عمومی پرداخته شده است و آنچه کمتر به آن پرداخته شده است آثار انواع هزینه‌های دولت بر رشد اقتصادی است. بررسی تقسیم‌بندی هزینه‌های دولت در بودجه عمومی دولت و تأثیر آن بر رشد درآمد ملی یا سایر متغیرها، نادیده گرفته شده است. در این تحقیق، اثر هزینه‌های اجتماعی دولت، دربرگیرنده فصول مختلف از بودجه عمومی از جمله آموزش و بهداشت و نیز اثر تفکیک شده مخارج سرمایه‌ای و جاری دولت بر درآمد ملی و توزیع درآمدی بررسی خواهد شد که از این لحاظ دارای نوآوری است.

۴. روش پژوهش

در این تحقیق با توجه به مطالعات و روش‌شناسی سیمز (۱۹۸۰) در حوزه اقتصادسنجی الگوی خود توضیح برداری (VAR) در چهارچوب داده‌های سری زمانی مورد استفاده قرار گرفته است. روش VAR، از طریق درون‌زای فرض نمودن تمامی متغیرهای الگو و تابع قرار دادن آنها از مقادیر با وقفه تمامی متغیرهای درون‌زای الگو، از مدلسازی ساختاری اجتناب می‌نماید. شکل ریاضی یک الگوی VAR، به صورت زیر است:

$$Y_t = \alpha_t Y_{t-1} + \dots + \alpha_p Y_{t-p} + \beta_t X_t + \varepsilon_t \quad (3)$$

که در آن برداری Y_t با k متغیرهای درون‌زای، X_t برداری با d متغیر برون‌زای، β_t و Y_{t-p} ماتریس‌های ضرایبی هستند که باید برآورد شوند و ε_t برداری از اختلالات است که ممکن است به طور همزمان همبسته باشند، اما با مقادیر با وقفه خودشان و سایر متغیرهای سمت راست الگو، ناهمبسته می‌باشند. در این جا p ، رتبه وقفه یک الگوست. قبل از برآورد الگوی VAR، بایستی در مورد انتخاب الگو از نظر گنجاندن متغیرهای برون‌زای (مانند عرض از مبدأ و روند) یعنی تشخیص متغیرهای بردار در معادله فوق و تعیین طول وقفه بهینه الگو، تصمیم‌گیری شود. انتخاب وقفه در الگو، براساس مقادیر معیارهای آکائیک (AIC) و شوارتز (SIC) حاصل از نتایج برآورد VAR با

^۸ Gornia

^۹ Anwar Shah

مقادیر کمتر این متغیرها صورت می گیرد. با توجه به مطالعات مای لین و نوک^{۱۰} (۲۰۲۲)، ارگان^{۱۱} (۲۰۰۶) و ونی^{۱۲} و همکاران (۲۰۱۸) در راستای اهداف تحقیق الگوهای نهایی به صورت زیر است. برای آزمون فرضیه های اول و دوم الگوی (۴) و در آزمون فرضیه های سوم و چهارم از الگوی (۵) استفاده شده است:

$$NI_t = \alpha_t NI_{t-1} + \dots + \alpha_p NI_{p-1} + \beta_{1t} GI_t + \beta_{2t} GC_t + \beta_{3t} GR_t + \beta_{4t} OIL_t + \varepsilon_{1t} \quad (4)$$

$$GINI_t = \delta_t GINI_{t-1} + \dots + \delta_p GINI_{p-1} + \beta_{1t} GI_t + \beta_{2t} GC_t + \beta_{3t} GR_t + \beta_{4t} OIL_t + \varepsilon_{1t} \quad (5)$$

که در آن؛ رشد درآمد ملی (NI)، ضریب جینی (به عنوان شاخص توزیع درآمد) (GINI)، هزینه های جاری دولت (GC)، هزینه های عمرانی دولت (GI)، رشد اقتصادی (رشد تولید ناخالص ملی بدون نفت) (GR) و درآمد نفتی (OIL) متغیرهای مدل است. تخمین الگوهای تحقیق در قلمروی مکانی عراق در بازه ۲۰۰۶ تا ۲۰۲۱ (با استفاده از داده های فصلی^{۱۳}) با استفاده از روش VAR صورت گرفته است.

۵. یافته های پژوهش

قبل از تخمین مدل لازم است، جهت جلوگیری از مشکل رگرسیون کاذب بررسی مانایی متغیرهای تحقیق صورت پذیرد. بر اساس نتایج جدول (۱)، متغیرهای مدل های تحقیق ترکیبی از تفاضل مرتبه اول، دوم و در سطح مانا شده اند. این امر سبب استفاده از روش های از جمله VAR جهت استخراج روابط بلندمدت را مشکل روبرو می نماید. مطابق مباحث تئوری در اقتصادسنجی وجود شرایط جدول (۱)، روش ARDL را پیشنهاد می شود (محمدی، ۱۳۹۰). ولی لازم است، قبل از برآورد مدل های تحقیق برون زایی متغیرها نسبت به متغیر وابسته با استفاده از آزمون درون زایی وو-هاسمن مورد آزمون قرار گرفته شود. نتایج آزمون وو-هاسمن^{۱۴} در جدول (۲)، مشخص شده است.

جدول (۱) نتایج آزمون مانایی متغیرها

متغیر	شاخص	آماره	سطح معنی داری	نتایج تست آزمون ریشه واحد
GCC	مخارج جاری دولت	-۴/۸۷۷	۰/۰۰۱	I(۲)
GIC	مخارج عمرانی دولت	-۵/۸۴۵	۰/۰۰۰۱	I(۲)
NI	رشد درآمد ملی	-۴/۱۹۶	۰/۰۰۸۱	I(۱)
GINI	ضریب جینی	-۸/۲۴۵	۰/۰۰۰۰	I(۱)
GR	رشد اقتصادی	-۵/۹۶۱	۰/۰۰۰۰	I(۱)
OIL	درآمد نفتی	-۴/۵۲۹	۰/۰۰۸۱	I(۰)

منبع: یافته های پژوهش

نتایج جدول (۲)، مبین آن است که، تمام متغیرهای در مدل ها نسبت به متغیر وابسته برون زا نیستند و بهتر است روش VAR در این تحقیق استفاده و در الگوی طراحی شده متغیرها با توجه به تفاضل مرتبه اول و دوم مانا شده و در مدل ها استفاده شود.

۱۰- My linh and ngoc

۱۱ -Ergun

۱۲ -Wenyi at el

۱۳ - داده های شاخص های اقتصاد کلان برای کشور عراق در سایت بانک جهانی تنها برای دوره زمانی ۲۰۰۶-۲۰۲۱ موجود است، به جهت کفایت درجه آزادی در برآورد الگو، کلیه داده ها با استفاده از روش چاو و لین ۱۳ به داده های فصلی تبدیل شده است (دی فونزو، ۲۰۰۳).

۱۴ -Wo-Hausman endogenous test

جدول (۲) نتایج آزمون درون زایی وو- هاسمن

متغیر	شاخص	سطح معنی داری	نتایج تست آزمون
GCC	مخارج جاری دولت	۰/۶۷۸۹	برون زا
GIC	مخارج عمرانی دولت	۰/۵۶۷۶	برون زا
GR	رشد اقتصادی	۰/۰۰۵۶	درون زا
OIL	درآمد نفتی	۰/۴۵۶۷	برون زا

منبع: یافته‌های پژوهش

۱-۵. آزمون های تشخیصی

۱-۱-۵. تعیین وقفه بهینه

گام بعدی پس از بررسی مانایی متغیرها، تعیین طول وقفه بهینه است که می‌توان از معیار اطلاعات برای انتخاب مرتبه مدل خودرگرسیون برداری استفاده کرد. این روش تعداد وقفه‌ها را از میان مجموعه وقفه‌های ممکن به گونه‌ای انتخاب می‌کند که مقدار حد بحرانی به حداقل میل کند در این راستا به دلیل اندازه‌ی نسبتاً کوچک نمونه از معیار شوارتز بهره گرفته شده است. براساس، نتایج جدول (۳)، وقفه بهینه هر دو مدل دو است.

جدول (۳) نتایج آزمون انتخاب وقفه بهینه مدل های تحقیق

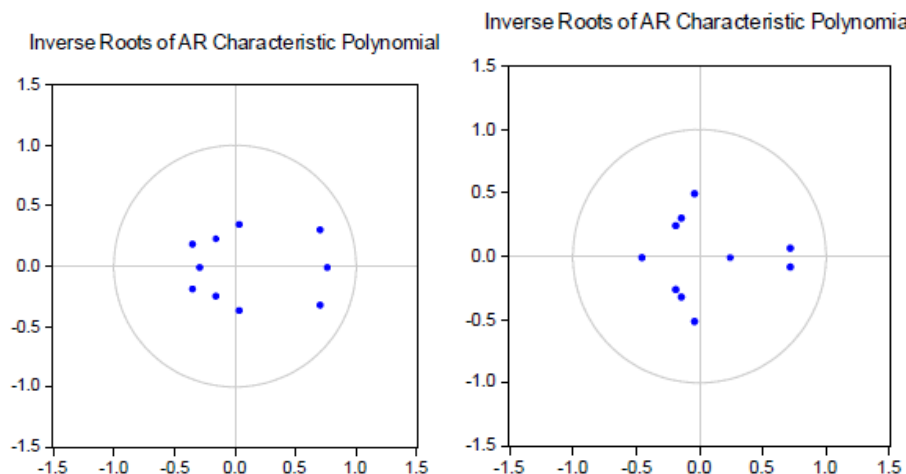
مدل	وقفه	معیار		
		آکائیک	شوارتز	حان
(۱)	۰	-۴/۰۱۲۹	-۳/۸۳۰۴	-۳/۹۴۲۳
	۱	-۷/۹۶۴۸*	-۵/۸۶۹۹	-۷/۵۴۱۴*
	۲	-۷/۷۶۵۰	-۶/۷۵۷۷*	-۶/۹۸۸۷
(۲)	۳	-۴/۴۲۹۷	-۴/۵۲۰۰	-۶/۳۱۰۶
	۰	-۶/۲۴۶۷	-۶/۰۶۴۳	-۶/۱۷۶۲
	۱	-۸/۰۲۷۲	-۶/۹۳۲۳	-۷/۶۰۳۸*
	۲	-۸/۱۹۶۴*	-۷/۱۸۹۱*	-۷/۴۲۰۲
	۳	-۷/۸۹۱۴	-۴/۹۷۱۶	-۶/۷۶۲۳

منبع: یافته‌های پژوهش

۲-۱-۵. بررسی ثبات مدل

در تحلیل مدل های خود رگرسیونی برداری، بررسی شرایط ثبات مدل قبل از تحلیل توابع واکنش ضربه ای بسیار اهمیت دارد. با توجه به شکل (۱)، ریشه های مشخصه ی مدل های برآورد شده درون دایره واحد قرار گرفته اند. لذا مدل باثبات است.

شکل ۱: بررسی ثبات مدل های تحقیق

منبع: یافته های پژوهش

در تحلیل مدل های خود رگرسیون برداری، بررسی شرایط ثبات مدل قبل از تحلیل توابع واکنش ضربه ای بسیار اهمیت دارد. با توجه به شکل (۱)، ریشه های مشخصه مدل های برآورد شده درون دایره واحد قرار گرفته اند. بنابراین، مدل با ثبات است.

۳-۱-۵. آزمون همگرایی

در ادامه، آزمون های تشخیصی آزمون همگرایی برای بررسی نا ایستایی بین متغیرهای مدل تحقیق از آزمون یوهانسون استفاده می شود و پس از تفسیر نتایج در مورد رابطه ی بلندمدت بین متغیرهای توضیحات داده می شود.

جدول (۴) نتایج آزمون یوهانسون مدل های تحقیق

مدل	نوع آزمون	عرض از مبدأ- بدون روند ^{۱۵}	عرض از مبدأ- بدون روند ^{۱۶}	عرض از مبدأ- بدون روند ^{۱۷}	عرض از مبدأ- با روند ^{۱۸}	بدون عرض از مبدأ- با روند ^{۱۹}
(۱)	ماتریس اثر ^{۲۰}	۳	۳	۵	۲	۵
	ماکزیمم مقادیر ویژه ^{۲۱}	۰	۱	۱	۱	۱
(۲)	ماتریس اثر	۳	۳	۴	۲	۵
	ماکزیمم مقادیر ویژه	۱	۱	۱	۱	۱

منبع: یافته های پژوهش

^{۱۵} -No Intercent No Trend

^{۱۶} - Intercent No Trend

^{۱۷} - Intercent No Trend(Linear)

^{۱۸} - Intercent Trend(Linear)

^{۱۹} - Intercent Trend(Quadratic)

^{۲۰} -Trace

^{۲۱} -Max-Eig

بر اساس، نتایج آزمون یوهانسون در جدول (۴)، حداقل غیر صفر بیشترین هم انباشتگی برای روابط بلند مدت حالت صورت عرض از مبدأ- با روند در حالت خطی برآورد گردند. در تکمیل مبحث همگرایی مقادیر ویژه و ماتریس اثر با توجه به حالت انتخاب شده در جدول (۵) و (۶)، بیان شده است.

جدول (۵) نتایج آزمون مرتبه ماتریس اثر مدل های تحقیق

مدل	فرضیه ^{۲۲}	مقادیر ویژه ^{۲۳}	آماره ی ماتریس اثر ^{۲۴}	ارزش بحرانی ۰/۰۵ ^{۲۵}	احتمال معنی داری
(۱)	None	۰/۵۵۲۸	۱۰۹/۰۲۹۰	۸۸/۸۰۳۸	۰/۰۰۰۸
	At most ۱	۰/۳۵۱۲	۶۴/۷۷۱۹	۶۳/۸۷۶۱	۰/۰۴۲۰
	At most ۲	۰/۲۸۷۲	۳۸/۳۷۳۷	۴۲/۹۱۵۳	۰/۱۳۲۳
	At most ۳	۰/۱۸۱۹	۱۹/۷۵۴۱	۲۵/۸۷۲۱	۰/۲۳۸۶
	At most ۴	۰/۱۴۶۵	۸/۷۱۰۵	۱۲/۵۱۷۹	۰/۱۹۸۹
(۲)	None	۰/۵۳۱۴	۱۱۲/۷۸۱۴	۸۸/۸۰۳۸	۰/۰۰۰۳
	At most ۱	۰/۴۰۴۹	۷۱/۰۸۸۹	۶۳/۸۷۶۱	۰/۰۱۰۹
	At most ۲	۰/۳۲۸۲	۴۲/۵۳۷۱	۴۲/۹۱۵۳	۰/۳۵۴۴
	At most ۳	۰/۲۱۸۹	۲۰/۶۵۴۷	۲۵/۸۷۲۱	۰/۱۹۴۵
	At most ۴	۰/۱۲۰۶	۷/۰۶۸۳	۱۲/۵۱۷۹	۰/۳۳۷۴

منبع: یافته‌های پژوهش

بر اساس، نتایج در جدول (۵)، برای دو مدل تحقیق آماره مربوط به ماتریس اثر به ترتیب؛ ۶۴/۷۷۱۹ و ۷۱/۰۸۸۹ که زیر ۰/۰۵ است، وجود تعداد دو گرایش همگرایی بلندمدت را نشان می دهد.

جدول (۶) نتایج آزمون مرتبه ماکزیمم مقادیر ویژه مدل های تحقیق

مدل	فرضیه	مقادیر ویژه	آماره ی ماکزیمم مقادیر ویژه ^{۲۶}	ارزش بحرانی ۰/۰۵	احتمال معنی داری
(۱)	None	۰/۵۵۲۸	۴۴/۲۵۷۲	۳۸/۳۳۱۰	۰/۰۰۹۳
	At most ۱	۰/۳۵۱۲	۲۶/۳۹۹۲	۳۲/۱۱۸۳	۰/۲۱۲۵
	At most ۲	۰/۲۸۷۲	۱۸/۶۱۸۶	۲۵/۸۲۳۲	۰/۳۳۱۶
	At most ۳	۰/۱۸۱۹	۱۱/۰۴۳۶	۱۹/۳۸۷۰	۰/۵۰۸۹
	At most ۴	۰/۱۴۶۵	۸/۷۱۰۵	۱۲/۵۱۷۹	۰/۱۹۸۹
(۲)	None	۰/۵۳۱۴	۴۱/۶۹۲۵	۳۸/۳۳۱۰	۰/۰۱۹۸
	At most ۱	۰/۴۰۴۹	۲۸/۵۵۱۹	۳۲/۱۱۸۳	۰/۱۲۸۳
	At most ۲	۰/۳۲۸۲	۲۱/۸۸۲۴	۲۵/۸۲۳۲	۰/۱۵۲۴
	At most ۳	۰/۲۱۸۹	۱۳/۵۸۶۳	۱۹/۳۸۷۰	۰/۲۸۳۱
	At most ۴	۰/۱۲۰۶	۷/۰۶۸۴	۱۲/۵۱۷۹	۰/۳۳۷۴

منبع: یافته‌های پژوهش

^{۲۲} - Hypothesized No. of CE

^{۲۳} - Eigenvalues

^{۲۴} - Trace Statistic

^{۲۵} - Critical Value ۰/۰۵

^{۲۶} - Max-Eig Statistic

اما، نتایج در جدول (۶)، برای دو مدل تحقیق آماره مربوط به ماکزیمم مقادیر ویژه به ترتیب؛ ۴۴/۲۵۷۲ و ۴۱/۶۹۲۵ که زیر ۰/۰۵ است، وجود تعداد یک گرایش همگرایی بلندمدت را نشان می دهد. در نهایت، با توجه به نتایج هر دو جدول (۵) و (۶)، گرایش بلندمدت در مدل تایید شده و در جدول (۷)، معادله رگرسیون بلندمدت ارائه می شود.

۲-۵. نتایج برآورد بلندمدت مدل های تحقیق

بنابراین، با توجه نتایج جدول (۷)، در الگوی سوم ارتباط بلندمدت از نظر علامت فرضیات مورد تایید است و از نظر احتمال آماری تأثیر درآمد نفتی ارتباط معنی داری با رشد درآمد ملی نداشته، ولی تأثیر مخارج جاری دولتی، مخارج عمرانی دولتی و رشد اقتصادی ارتباط معنی داری با رشد درآمد ملی دارند. بطوریکه، ۱٪ تغییر در مخارج جاری دولتی، مخارج عمرانی دولتی و رشد اقتصادی به ترتیب؛ ۰/۶۲۵۴، ۰/۴۵۲۷ و ۱/۰۸۰۹ رشد درآمد ملی را افزایش می دهد. با توجه به نتایج در جدول (۷)، ارتباط بلندمدت در الگوی چهارم از نظر علامت فرضیات مورد تایید است. اما، از نظر احتمال آماری ارتباط بین مخارج جاری دولتی با ضریب جینی را نشان نمی دهد. ولی ارتباط بین مخارج عمرانی دولتی، رشد اقتصادی و درآمد نفتی با ضریب جینی معنی دار است. بطوریکه، ۱٪ تغییر مخارج عمرانی دولتی، رشد اقتصادی و درآمد نفتی به ترتیب؛ ۰/۰۴۰۴، ۰/۱۰۲۸ و ۰/۰۰۱۱ ضریب جینی را افزایش می دهد.

جدول (۷) نتایج برآورد روابط بلندمدت مدل های تحقیق

مدل	متغیر	شاخص	ضریب	انحراف معیار	آماره t	وضعیت
	NII	رشد درآمد ملی	۱/۰۰۰۰۰	-----	-----	-----
(۱)	GCC	مخارج جاری دولت	۰/۶۲۵۴	۰/۳۰۶۸	۲/۰۳۸	معنادار است
	GIC	مخارج عمرانی دولت	۰/۴۵۲۷	۰/۱۰۲۷	۴/۴۰۱	معنادار است
	GR	رشد اقتصادی	۱/۰۸۰۹	۰/۱۶۵۹	۶/۵۱۲	معنادار است
	OIL	درآمد نفتی	۰/۰۰۱۵	۰/۰۰۱۵	۰/۹۹۷	معنادار است
	GINI	ضریب جینی	۱/۰۰۰۰۰	-----	-----	-----
(۲)	GCC	مخارج جاری دولت	۰/۰۸۹۹	۰/۰۷۸	۱/۱۵۵	بی معنی است
	GIC	مخارج عمرانی دولت	۰/۰۴۰۴	۰/۰۱۲۳	۳/۱۵۷	معنادار است
	GR	رشد اقتصادی	۰/۱۰۲۸	۰/۰۲۷۹	۳/۶۸۹	معنادار است
	OIL	درآمد نفتی	۰/۰۰۱۱	۰/۰۰۰۳	۳/۶۷۷	معنادار است

منبع: یافته های پژوهش

۳-۵. بررسی پویایی در مدل تحقیق

به منظور بررسی پویایی بین متغیرهای مدل های تحقیق از دو معیار تابع واکنش آنی و تجزیه واریانس استفاده می شود.

۱-۳-۵. تابع واکنش آنی در الگوی سوم

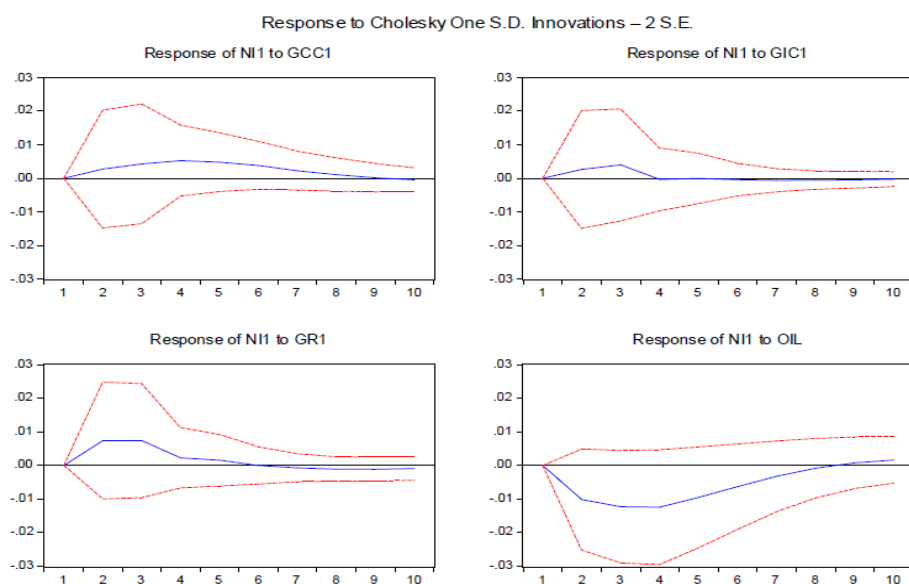
در شکل (۲)، تکانه های به اندازه ی یک انحراف معیار بر رشد درآمد ملی از سمت مخارج جاری دولتی، مخارج عمرانی دولتی، رشد اقتصادی و درآمد نفتی به تصویر کشیده شده است.

با ایجاد تکانه ای به اندازه ی یک انحراف معیار از سمت مخارج جاری دولتی بر رشد درآمد ملی یک روند افزایشی را شروع شده و در سال چهارم در بالاترین حد ممکن قرار می گیرد و در سال نهم این روند بلندمدت از بین می رود. تاثیر شوک مخارج جاری دولتی مثبت و میرا می باشد.

در مورد، تکانه ای به اندازه ی یک انحراف معیار از سمت مخارج عمرانی دولتی بر رشد درآمد ملی یک روند افزایشی را شروع شده و در سال سوم در بالاترین حد ممکن قرار می گیرد و در سال چهارم این روند بلندمدت از بین می رود. تاثیر شوک مخارج عمرانی دولتی مثبت و میرا می باشد.

اما، تکانه ای به اندازه ی یک انحراف معیار از سمت رشد اقتصادی بر رشد درآمد ملی یک روند افزایشی را شروع شده و در سال های دوم و سوم در بالاترین حد ممکن قرار می گیرد و در سال ششم این روند بلندمدت از بین می رود. تاثیر شوک رشد اقتصادی بر درآمد ملی مثبت و میرا می باشد.

شکل (۲) بررسی تابع واکنش آنی الگوی سوم

منبع: یافته‌های پژوهش

در نهایت، تکانه ای به اندازه ی یک انحراف معیار از سمت درآمد نفتی بر رشد درآمد ملی یک روند کاهشی را نشان می دهد و در سال چهارم در بالاترین حد ممکن کاهش دارد و در سال نهم این روند بلندمدت از بین می رود. تاثیر شوک درآمد نفتی بر درآمد ملی منفی و میرا می باشد.

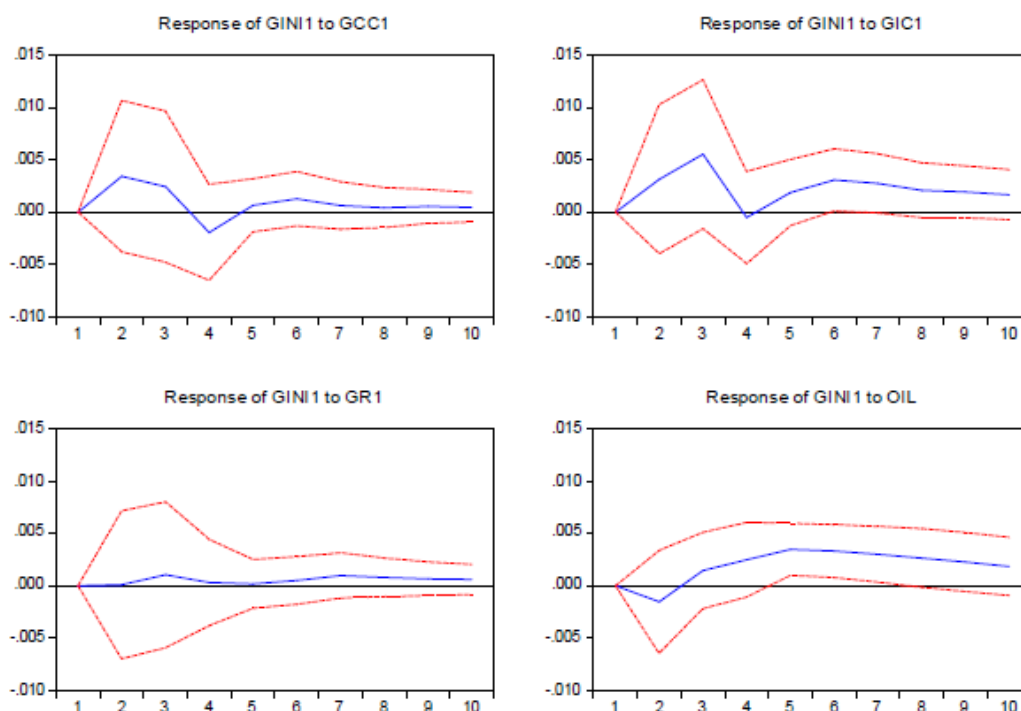
۲-۳-۵. تابع واکنش آنی در الگوی چهارم

در شکل (۳)، تکانه های به اندازه ی یک انحراف معیار بر ضریب جینی به عنوان شاخص توزیع درآمد ملی از سمت مخارج جاری دولتی، مخارج عمرانی دولتی، رشد اقتصادی و درآمد نفتی به تصویر کشیده شده است.

با ایجاد تکانه ای به اندازه ی یک انحراف معیار از سمت مخارج جاری دولتی بر ضریب جینی نوسانات بالایی واکنش نشان داده است. بطوریکه در سال دوم بالاترین حد را تجربه کرده و در نزدیکی سال چهارم صفر شده و طی سال چهارم تا پنجم روند کاهشی را طی کرده و از سال ششم به بعد، یک روند ثابت در حال تغییر بوده است، تأثیر شوک مخارج جاری دولتی بر ضریب جینی به صورت واگرا می باشد.

شکل (۳) بررسی تابع واکنش آنی الگوی چهارم

Response to Cholesky One S.D. Innovations – 2 S.E.

منبع: یافته‌های پژوهش

در مورد، تکانه ای به اندازه ی یک انحراف معیار از سمت مخارج عمرانی دولتی بر ضریب جینی نوسانات بالایی واکنش نشان داده است. بطوریکه در سال سوم بالاترین حد را تجربه کرده و در نزدیکی سال چهارم صفر شده و بعد از این سال با یک روند افزایشی در حال نوسان است. تأثیر شوک مخارج عمرانی دولتی بر ضریب جینی به صورت واگرا می باشد.

اما، تکانه ای به اندازه ی یک انحراف معیار از سمت رشد اقتصادی بر ضریب جینی به صورت ملایم تغییر کرده است. بطوریکه، با یک روند مثبت که در سال سوم به بالاترین مقدار خود می رسد، در حال حرکت است. تأثیر شوک رشد اقتصادی بر ضریب جینی مثبت و واگرا می باشد.

در نهایت، تکانه ای به اندازه ی یک انحراف معیار از سمت درآمد نفتی بر ضریب جینی در طی دوره اول و دوم یک روند کاهشی را نشان می دهد و از دوره ی سوم به بعد با یک روند مثبت در حال افزایش است. در کل، شوک درآمد نفتی بر ضریب جینی

از نظر آماری تا دوره ی هشتم قابل تفسیر است. یک روند کاهشی را نشان می دهد و در سال چهارم در بالاترین حد ممکن کاهش دارد و در سال نهم این روند بلندمدت از بین می‌رود. تاثیر شوک درآمد ملی بر ضریب جینی به صورت واگرا می باشد. تجزیه واریانس، اهمیت نسبی هر گونه شوک تصادفی در اثرگذاری بر متغیرها را نشان می دهد و مشخص می کند که، هر متغیر در مدل، تا چه اندازه در تغییرات متغیر دیگر سهیم است. در تکمیل تفسیر نتایج تحقیق تجزیه واریانس مدل های تحقیق بیان شده است.

۳-۳-۵. تجزیه واریانس در الگوی سوم

در جدول (۸)، سهم هر یک از متغیرهای الگوی سوم، را در تغییرات درصد رشد درآمد ملی برای یک بازه زمانی ده سال را بیان می کند.

جدول (۸) تفکیک خطای پیش بینی متغیر درآمد ملی به روش تجزیه واریانس

دوره	انحراف معیار	درآمد ملی	مخارج جاری دولتی	مخارج عمرانی دولتی	رشد اقتصادی	درآمد نفتی
۱	۰/۰۵۸۹	۱۰۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
۲	۰/۰۶۷۱	۹۶/۱۸۸۴	۰/۱۶۵۱	۰/۱۵۳۱	۱/۲۱۳۲	۲/۲۸۰۲
۳	۰/۰۷۲۶	۹۲/۱۸۸۶	۰/۴۹۰۴	۰/۴۳۰۵	۲/۰۷۹۹	۴/۸۱۰۵
۴	۰/۰۷۴۹	۸۹/۳۳۳۶	۰/۹۵۱۴	۰/۴۰۶۴	۲/۰۴۷۹	۷/۲۶۰۶
۵	۰/۰۷۵۹	۸۷/۵۹۰۷	۱/۳۲۶۸	۰/۳۹۶۶	۲/۰۴۰۷	۸/۶۴۵۲
۶	۰/۰۷۶۲	۸۶/۷۷۰۰	۱/۵۶۶۹	۰/۳۹۵۹	۲/۰۲۱۵	۹/۲۴۵۶
۷	۰/۰۷۶۴	۸۶/۵۶۴۸	۱/۶۴۴۷	۰/۴۰۰۲	۲/۰۱۸۳	۹/۳۷۲۰
۸	۰/۰۷۶۶	۸۶/۵۷۸۳	۱/۶۵۶۰	۰/۴۰۳۶	۲/۰۲۷۷	۹/۳۳۴۴
۹	۰/۰۷۶۸	۸۶/۶۰۴۶	۱/۶۴۸۷	۰/۴۰۵۴	۲/۰۳۸۶	۹/۳۰۲۷
۱۰	۰/۰۷۶۹	۸۶/۵۸۴۲	۱/۶۴۶۹	۰/۴۰۵۶	۲/۰۴۵۵	۹/۳۱۷۷

منبع: یافته‌های پژوهش

رشد درآمد ملی، بیشترین اثر را در دوره اول بر خود وارد و در دوره دهم ۸۶/۵۸ درصد از واریانس خطا در رشد درآمد ملی توسط خودم رشد درآمد ملی است و ۱/۶۵ درصد از مخارج جاری دولتی، ۰/۴۱ درصد از مخارج عمرانی دولتی، ۲/۰۴ درصد رشد اقتصادی و ۹/۳۲ درصد درآمد نفتی تفسیر می شود. در میان این چهار متغیر بیشترین توضیح دهندگی مربوط به رشد اقتصادی و کمترین آن مخارج عمرانی دولتی بوده است.

۴-۳-۵. تجزیه واریانس در الگوی چهارم

در جدول (۹)، سهم هر یک از متغیرهای الگوی چهارم، را در تغییرات درصد ضریب جینی برای یک بازه زمانی ده سال را بیان می کند. ضریب جینی، بیشترین اثر را در دوره اول بر خود وارد و در دوره دهم ۷۹/۶۲ درصد از واریانس خطا در ضریب جینی توسط خودم ضریب جینی است و ۳/۱۶ درصد از مخارج جاری دولتی، ۹/۲۷ درصد از مخارج عمرانی دولتی، ۰/۴۹ درصد رشد اقتصادی و

۷/۴۴ درصد درآمد نفتی تفسیر می شود. در میان این چهار متغیر بیشترین توضیح دهندگی مربوط به درآمد نفتی و کمترین آن مخارج عمرانی دولتی بوده است.

جدول (۹) تفکیک خطای پیش بینی متغیر ضریب جینی به روش تجزیه واریانس

دوره	انحراف معیار	ضریب جینی	مخارج جاری دولتی	مخارج عمرانی دولتی	رشد اقتصادی	درآمد نفتی
۱	۰/۰۲۴۲	۱۰۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
۲	۰/۰۲۴۹	۹۶/۱۱۰۶	۱/۹۰۹۰	۱/۵۹۷۸	۰/۰۰۱۳	۰/۳۸۱۲
۳	۰/۰۲۵۸	۹۰/۴۳۳۴	۳/۶۵۹۸	۶/۰۷۴۸	۰/۱۶۳۳	۰/۶۶۸۸
۴	۰/۰۲۶۱	۸۹/۰۸۹۶	۳/۱۶۱۰	۶/۰۱۰۶	۰/۱۷۴۲	۱/۵۶۴۶
۵	۰/۰۲۶۵	۸۷/۱۹۲۵	۳/۱۱۱۶	۶/۳۰۳۹	۰/۱۷۲۷	۳/۲۱۹۲
۶	۰/۰۲۶۹	۸۴/۵۴۷۱	۳/۲۳۴۸	۷/۳۹۷۴	۰/۲۰۱۱	۴/۶۱۹۶
۷	۰/۰۲۷۳	۸۲/۵۵۲۸	۳/۲۰۵۹	۸/۲۱۸۷	۰/۳۲۳۴	۵/۶۹۹۰
۸	۰/۰۲۷۶	۸۱/۲۷۵	۳/۱۷۰۷	۸/۶۴۴۲	۰/۳۹۹۲	۶/۵۱۰۶
۹	۰/۰۲۷۸	۸۰/۳۰۲۰	۳/۱۶۴۷	۹/۰۰۶۴	۰/۴۴۹۹	۷/۰۷۶۸
۱۰	۰/۰۲۷۹	۷۹/۶۲۶۳	۳/۱۶۱۶	۹/۲۷۷۴	۰/۴۹۲۱	۷/۴۴۲۶

منبع: یافته‌های پژوهش

۶. نتیجه گیری و پیشنهادات

یکی از مسائل مهم اقتصادی کشورها، دستیابی به رشد درآمد ملی و توزیع درآمد مناسب است. همچنین چگونگی و حجم دخالت دولت در اقتصاد به ویژه از طریق بودجه عمومی دولت یکی از مباحث مهم در بین کارشناسان اقتصادی است. از طرفی، همواره این سؤال مطرح بوده است، که گستردگی دولت تا چه اندازه می تواند، برای کشورها مفید باشد و موجبات رشد درآمد ملی یا توزیع بهتر درآمدها را فراهم آورد. بنابراین، یکی از وظایف مهم اقتصادی دولت هر کشوری، بررسی کنترل شاخص های توزیع درآمدی می باشد و در این راستا دولت ها باید از ابزارهای سیاستهای مالی همانند؛ مخارج جاری و عمرانی برای توزیع عادلانه درآمدی و کنترل نوسانات شدید درآمدهای سرانه و در نهایت رشد درآمد ملی استفاده نمایند. در این تحقیق هدف بررسی تاثیر هزینه های عمرانی و جاری دولتی بر رشد درآمد ملی و توزیع درآمد ملی در کشور عراق بوده که، از روش VAR در بازده ۲۰۰۶ تا ۲۰۲۱ استفاده شده است.

در الگوی سوم، ارتباط بلندمدت از نظر علامت فرضیات مورد تایید است و از نظر احتمال آماری تاثیر درآمد نفتی ارتباط معنی داری با رشد درآمد ملی نداشته، ولی تاثیر مخارج جاری دولتی، مخارج عمرانی دولتی و رشد اقتصادی ارتباط معنی داری با رشد درآمد ملی دارند. بطوریکه، ۱٪ تغییر در مخارج جاری دولتی، مخارج عمرانی دولتی و رشد اقتصادی به ترتیب؛ ۰/۶۲۵۴، ۰/۴۵۲۷ و ۱/۰۸۰۹ رشد درآمد ملی را افزایش می دهد. در مورد مبحث پویایی مدل تحقیق با ایجاد تکانه ای به اندازه ی یک انحراف معیار از سمت مخارج جاری دولتی بر رشد درآمد ملی یک روند افزایشی را شروع شده و در سال چهارم در بالاترین حد ممکن قرار می گیرد و در سال نهم این روند بلندمدت از بین می رود. تاثیر شوک مخارج جاری دولتی مثبت و میرا می باشد. اما، تکانه ای به اندازه ی یک انحراف معیار از سمت مخارج عمرانی دولتی بر رشد درآمد ملی یک روند افزایشی را شروع شده و در سال سوم در بالاترین حد ممکن قرار می گیرد و در سال چهارم این روند بلندمدت از بین می رود. تاثیر شوک مخارج عمرانی دولتی مثبت و میرا می باشد. تجزیه واریانس،

اهمیت نسبی هر گونه شوک تصادفی در اثرگذاری بر متغیرها را نشان می‌دهد و مشخص می‌کند که، هر متغیر در مدل، تا چه اندازه در تغییرات متغیر دیگر سهیم است. در تکمیل تفسیر نتایج تحقیق تجزیه واریانس مدل‌های تحقیق بیان شده است. سهم هر یک از متغیرهای مدل (۱)، را در تغییرات درصد رشد درآمد ملی برای یک بازه زمانی ده سال را بیان می‌کند. رشد درآمد ملی، بیشترین اثر را در دوره اول بر خود وارد و در دوره دهم ۸۶/۵۸ درصد از واریانس خطا در رشد درآمد ملی توسط خودم رشد درآمد ملی است و ۱/۶۵ درصد از مخارج جاری دولتی، ۰/۴۱ درصد از مخارج عمرانی دولتی، ۲/۰۴ درصد رشد اقتصادی و ۹/۳۲ درصد درآمد نفتی تفسیر می‌شود. در میان این چهار متغیر بیشترین توضیح دهندگی مربوط به رشد اقتصادی و کمترین آن مخارج عمرانی دولتی بوده است. بنابراین، در تفسیر فرضیه اول در مدل (۱۵)، از نظر علامت اثر مخارج جاری دولت بر رشد درآمد ملی تایید می‌گردد، اما، از نظر احتمال آماری تاثیر مخارج جاری دولتی ارتباط معنی داری با رشد درآمد ملی را نشان نمی‌دهد و فرضیه اول تحقیق رد می‌شود. نتیجه مزبور با تحقیق مای لین و نوک (۲۰۲۲)، ارگان (۲۰۰۶) و کیهانی حکمت (۱۳۹۹) همسو می‌باشد. در مورد فرضیه دوم، نتایج الگوی سوم، اثر مثبت و معنادار مخارج عمرانی دولت بر رشد درآمد ملی را نشان می‌دهد. به عبارت دیگر رابطه مخارج عمرانی دولت و درآمد ملی مستقیم است. براین اساس فرضیه دوم پژوهش مبنی بر اثرگذاری متغیرهای موثر بر مخارج عمرانی دولت بر رشد درآمد ملی عراق تایید گردید. نتیجه مزبور با تحقیق مای لین و نوک (۲۰۲۲) و ونی و همکاران (۲۰۱۸) و حقیقت و محرم جودی (۱۳۹۵) همسو می‌باشد.

در ادامه، ارتباط بلندمدت در الگوی چهارم از نظر علامت فرضیات مورد تایید است. اما، از نظر احتمال آماری ارتباط بین مخارج جاری دولتی با ضریب جینی را نشان نمی‌دهد. ولی ارتباط بین مخارج عمرانی دولتی، رشد اقتصادی و درآمد نفتی با ضریب جینی معنی دار است. بطوریکه، ۱٪ تغییر مخارج عمرانی دولتی، رشد اقتصادی و درآمد نفتی به ترتیب؛ ۰/۴۰۴، ۰/۱۰۲۸ و ۰/۰۰۱۱ ضریب جینی را افزایش می‌دهد. با ایجاد تکانه ای به اندازه ی یک انحراف معیار از سمت مخارج جاری دولتی بر ضریب جینی نوسانات بالایی واکنش نشان داده است. بطوریکه در سال دوم بالاترین حد را تجربه کرده و در نزدیکی سال چهارم صفر شده و طی سال چهارم تا پنجم روند کاهشی را طی کرده و از سال ششم به بعد، یک روند ثابت در حال تغییر بوده است، تاثیر شوک مخارج جاری دولتی بر ضریب جینی به صورت واگرا می‌باشد. در مورد، تکانه ای به اندازه ی یک انحراف معیار از سمت مخارج عمرانی دولتی بر ضریب جینی نوسانات بالایی واکنش نشان داده است. بطوریکه در سال سوم بالاترین حد را تجربه کرده و در نزدیکی سال چهارم صفر شده و بعد از این سال با یک روند افزایشی در حال نوسان است. تاثیر شوک مخارج عمرانی دولتی بر ضریب جینی به صورت واگرا می‌باشد. با توجه به اهمیت تجزیه واریانس، سهم هر یک از متغیرهای الگوی چهارم، را در تغییرات درصد ضریب جینی برای یک بازه زمانی ده سال را بیان می‌کند. ضریب جینی، بیشترین اثر را در دوره اول بر خود وارد و در دوره دهم ۷۹/۶۲ درصد از واریانس خطا در ضریب جینی توسط خودم ضریب جینی است و ۳/۱۶ درصد از مخارج جاری دولتی، ۹/۲۷ درصد از مخارج عمرانی دولتی، ۰/۴۹ درصد رشد اقتصادی و ۷/۴۴ درصد درآمد نفتی تفسیر می‌شود. در میان این چهار متغیر بیشترین توضیح دهندگی مربوط به درآمد نفتی و کمترین آن مخارج عمرانی دولتی بوده است. بنابراین، در الگوی چهارم، از نظر علامت اثر مخارج جاری دولت بر ضریب جینی به عنوان شاخص توزیع درآمد ملی تایید می‌گردد، اما، از نظر احتمال آماری تاثیر مخارج جاری دولتی ارتباط معنی داری با درآمد ملی را نشان نمی‌دهد. نتیجه مزبور با تحقیق مای لین و نوک (۲۰۲۲) و نور محمدی و همکاران (۱۳۹۹) همسو می‌باشد.

در نهایت، در الگوی چهارم، اثر مخارج عمرانی دولت بر رشد درآمد ملی از نظر علامت و احتمال آماری تایید می‌گردد و فرضیه چهارم مورد تایید است. نتیجه مزبور با تحقیق ارگان (۲۰۰۶)، ونی و همکاران (۲۰۱۸) و حقیقت و محرم جودی (۱۳۹۵) همسو می‌باشد.

بنابراین، پیشنهاد می شود که، با توجه به اثر بودجه های جاری و سرمایه ای دولت بر رشد درآمد ملی و همچنین توزیع عادلانه تر درآمدها، مواردی چون گسترش آموزش، گسترش بهداشت عمومی، تأمین اجتماعی در تخصیص منابع بودجه عمومی توسط دولت در اولویت قرار گیرند و اگر در سال های خاص به دلیل کاهش منابع بودجه ای یا سیاست های کوچک شدن اندازه دولت از بودجه های عمومی دولت، بنا به دلایلی کاسته شود، بودجه های امور عمرانی دولت که اثر مثبت و معنی داری درآمد ملی دارد، همچنان ثابت باقی مانده یا به آن افزوده شود. زیرا در نظر گرفتن این سیاست های اجتماعی در تخصیص منابع از راه سرمایه گذاری در نیروی انسانی، بهره-وری نیروی کار را افزایش داده و در بلندمدت، درآمدهای گروه های پایین درآمدی را تحت تأثیر قرار می دهد و موجب بهتر شدن توزیع درآمدها گردد.

از طرفی، زمینه سازی برای اشتغال و رشد درآمد ملی بیشتر با حمایت و تشویق سرمایه گذاری و توسعه فعالیت های اشتغال زا مدنظر قرار گیرد و تأثیر مخارج دولت به منظور کاهش نابرابری توزیع درآمد در کشور عراق شیوه ای است، که مخارج عمرانی دولتی در جهت گسترش خدمات عمومی و زیر ساخت ها در مناطق محروم و دارای سطح توسعه پایین تر با نرخ افزایشی انجام شود و از انتقال مخارج عمرانی به بخش های اقتصادی ناکارآمد جلوگیری شد.

در مبحث افزایش مخارج جاری دولتی از سمت رشد پارانه ها، باید دقت شود که، در دوره ای سبب افزایش رشد درآمد ملی می شود، ولی این رشد درآمد ملی واقعی نیست و در دوره های آتی سبب رشد تورم در سطح جامعه می گردد. بنابراین، با وجود اینکه افزایش مخارج جاری دولتی بر رشد درآمد ملی اثر مثبت داشته، ولی در مبحث تأثیر بر توزیع درآمد بی اثر می باشد. لذا، توجه به انضباط مالی دولت قابل تأمل است.

منابع

- ابو نوری، اسماعیل، استاندوی، اسماعیل (۱۳۸۴). برآورد و ارزیابی سازگاری شاخص های نابرابری اقتصادی با استفاده از ریز داده ها در ایران. تحقیقات اقتصادی. (۴) ۷۱، ۱۴۷-۱۷۰.
- جعفری صمیمی، احمد (۱۳۷۱). اقتصاد بخش عمومی (۲). سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت). چاپ ششم.
- حاجی، غلامعلی، رضا کیهانی حکمت، سیدعباس نجفی زاده و نادر مهرگان (۱۳۹۹)، مخارج دولت و رشد منطقه ای (رهیافت اقتصادسنجی فضایی)، فصلنامه پژوهش های اقتصادی (رشد و توسعه پایدار)، (۴) ۲۰، ۱۷۵-۱۵۷.
- حقیقت، جعفر، نازیلا، محرم جودی (۱۳۹۵). تأثیر شوک مخارج دولتی بر رشد تولید ناخالص داخلی در ایران: رهیافت ARDL. فصلنامه مدل سازی اقتصادی. (۳۶) ۱۰، ۱۶۶-۱۴۱.
- رضاقلی زاده، مهدیه و آقایی، مجید (۱۳۹۴). بررسی تأثیر مالیات های مستقیم بر توزیع درآمد در ایران، مجله راهبرد، شماره ۸۴، ۱۵۶-۱۲۹.
- عبدلی، منصور. (۱۳۸۰). بررسی و اندازه گیری تأثیر درآمدهای نفتی بر درآمدهای مالیاتی در ایران. فصلنامه پژوهشنامه بازرگانی، ۷۲، ۱۱۱-۱۳۷.
- عرب پناهی، سعید (۱۳۷۴)، بررسی نقش بعضی از شاخص های مهم در توزیع درآمد در ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه مازندران.

- قره‌باغیان، مرتضی (۱۳۸۰)، اقتصاد رشد و توسعه، ج ۱، نشر نی.
- کیهانی حکمت، رضا، غلامعلی، حاجی، سید عباس، نجفی زاده، نادر، مهرگان (۱۳۹۹). مخارج مصرفی دولت و رشد منطقه ای در ایران (رهیافت اقتصادسنجی فضایی). مجله اقتصاد کاربردی. (۳۴ و ۳۵) ۱۰. ۷۲-۶۱.
- محمدی، تیمور (۱۳۹۰). خطای متداول در کاربرد مدل های سری زمانی: کاربرد نادرست مدل ARDL (مدل خود رگرسیون و توزیع با وقفه). فصلنامه پژوهش های اقتصادی ایران. (۴۷) ۱۶. ۱۸۳-۱۶۳.
- مقدسی، محدثه، علیرضا پورفرج، احمد جعفری صمیمی و محمدعلی فلاحتی (۱۴۰۱)، تأثیر بی ثباتی بودجه جاری و انباشت بدهی بر رشد اقتصادی ایران، مجله مدل‌سازی اقتصادی، (۱۶) ۵۹، ۵۱-۶۶.
- میلانی، رفعت، مژگان پژوهیان، جمشید حسینی، سید شمد الدین و غفاری، فرهاد (۱۳۹۹). بررسی تاثیر مالیات محلی بر توزیع درآمد در کشورهای منتخب OECD و ارائه راهکارهایی جهت پیاده سازی مالیاتهای محلی در اقتصاد ایران، فصلنامه اقتصاد مالی، شماره ۵۳، ۲۱-۴۳.
- نورمحمدی، خسرو، عباس، عرب مازار، نادر، مهرگان، بامداد، پرتویی (۱۳۹۹). تحلیل اثرگذاری مخارج دولت بر نابرابری درآمدی در استان های کشور (روش GMM). فصلنامه اقتصاد مالی. (۵۳) ۱۴. ۱۹-۱۰.
- Al-taie Bushra, Michael. (۲۰۱۷). Oil revenues vs domestic taxation: Deeper insights into the crowding-out effect. Resources Policy. Volume ۷۶, June ۲۰۲۲, ۱۰۲۵۶۰. <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2022.102560>.
- Anwar Shah (۲۰۰۸). "State and prospects of the Iraqi economy and foreign economic relations," Russian Foreign Economic Journal, Russian Foreign Trade Academy Ministry of economic development of the Russian Federation, issue ۱, pages ۶۰-۷۳, January.
- Dalton, H. (۱۹۲۸b). Review of A Study in Public Finance, by A.C. Pigou. *Economica*, ۲۳(June): ۲۱۶-۲۲۱.
- Difonzo, Thomas. (۲۰۰۳). *Challenge*, ۲۰۰۴, vol. ۴۷, issue ۳, ۹۴-۱۱۲. <http://hdl.handle.net/10.1080/05770132.2004.11034249>
- Ergun, D (۲۰۰۶). Government Expenditure and National Income: causality tests for five south East Asian countries. *International Business & Economics Research Journal*. ۵(۱۰). ۱۲۲-۱۳۴.
- Gornia, Robert J.(۲۰۱۲). Government spending in a simple model of endogeneous growth. *Journal of Political Economy* ۹۸(S۵): ۱۰۳-۱۲۵.
- My-Linh T, N, Ngoc,T,B (۲۰۲۲). Government expenditure and economic growth: does the role of corruption control matter?. *Heliyon*(۲۰۲۲). e۱۰۸۲۲.
- Obaretin, Richard M,(۲۰۱۷). *Sustaining Development in Mineral Economies: The Resource Curse Thesis*, Routledge.
- Tuodaro, Kirill (۱۹۷۷).Public debt, positional concerns, and wealth inequality. February ۲۰۲۰. *Journal of Economic Behavior & Organization*

- Vincsent, Y., Salimifar, M., Adeli, M. H., & Tavakolian, H. (۱۹۹۴). Investigating the Effects of Government Expenditures on Welfare in Iran: Application of Dynamic Stochastic General Equilibrium Models. *Journal of Economic Research and Policies*, ۲۶(۸۵), ۳۳- ۸۲.
- Wenyi, S, Shu-chuns, Y, Luis- Felipe. Z(۲۰۱۸). Government Spending effects in low income countries. ۴(۱۳). ۱۲۵-۱۳۵.

The impact of current and construction expenses of the government on the growth of national income and its distribution in Iraq

Hossein Jassim Mohammad Al-Satani^{TV}

Maryam Emamimibody^{TA}

Abstract:

One of the important economic goals of governments is to achieve the growth of national income and fair distribution of income. In meeting these goals, governments should use financial policy tools such as; Current and construction expenditures should be used for fair distribution of income and control of extreme fluctuations in per capita incomes and ultimately the growth of national income. In this research, the aim of this research is to investigate the impact of current expenditures and construction expenditures of the government on the growth of national income and the Gini coefficient in Iraq, and the VAR method has been used in the returns from ۲۰۰۶ to ۲۰۲۱. The results of the research indicated that; The impact of government current expenditures and government construction expenditures have had a positive and significant impact on the growth of Iraq's national income, but only government construction expenditures have had a positive and significant impact on the income distribution index (Gini coefficient). The results of the variance analysis of the research models show that the greatest impact on the growth of national income and the Gini coefficient is from the side, respectively; economic growth and oil income, and the lowest impact on the two variables of national income growth and the Gini coefficient is related to government construction costs. Therefore, the planners in the country should pay attention that, for the economic growth of this country, the redistribution policies of the oil income of this country should be chosen in principle and optimally.

Keywords: government current expenditures, government construction expenditures, national income growth, national income distribution (Gini coefficient).

JEL Classification: H۰۳, H۷۲, O۳۸, O۵۳.

^{TV} - Department of Economic, Islamic Azad University, Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan, Iran (hhh۶۶۹۸۳@gmail.com)

^{TA} - Department of Accounting, Islamic Azad University, Shahinshahr Branch, Isfahan, Iran (**corresponding author**) (m.emami@shaiu.ac.ir)